

KRÁL FERDINAND — LIŠÁK BALKÁNU

DEPEŠE v minulých dnech o známých, že bulharský král Ferdinand vrátil se do Sofie po delším pobytu v Německu, o jehož příčinách byly v oběhu nejrozumnější pověsti. Některé depeše sdělovaly, že je vážně duševně nemocen a potřebuje naprostoho klidu a jiné naznačovaly, že je držán v Německu jako rukojmí, aby zajištěna byla loyaltita Bulharů k německé alianci. Z německých pramenů dokonce bylo oznámeno, že princ Boris bude jmenován regentem aspoň dočasně, pokud jeho otec bude nucen dle v cizině "v zájmu svého zdraví."

Je-li amsterodamská depeše, sdělující, že vrátil se do Bulharska, pravdivou, pak asi pověsti o králi Ferdinandovi, jež dostaly se do oběhu v minulých týdnech, nezakládaly se na pravdě. Přes to však zdá se, že král tento, jenž nazývá byl "lišákem Balkánu", hlavní svoji úlohu již dohrál, neboť od doby uzavření míru mezi centrálními mocnostmi a Rumunskem zachovával jistou rezervu. Mluvil se mnoho o tom, že není spokojen s uspořádáním věci v Dobružici a že dokonce hrozil "stávkou," ale zdá se, že i na tom bylo mnoho přeháněno.

Králi Ferdinandovi nejedná se nyní tolik o získání jistých území jako spíše o to, aby udržel bulharský trůn pro svého syna. Věci v Bulharsku nejsou v poslední době dle jeho přání a mluví se o tom, že nepochybně bude posledním králem této země. V mnohých zemích evropských lidé přišli již k rozumu a proč by nemohli k rozumu přijít i Bulhaři, kteří v minulosti jednávali se svými panovníky a státníky různě a kráťe. Možná vzpomenouti jenom na případy státníka Stambulova a knížete Alexandra. Není si možno myslet, že Bulhaři se změníli. Snad jsou již v otázce této rozhodnutí, ale mají za to, že doba příhodná k jednání se dosud nedostavila.

Je-li tomu jakkoliv, tolik dlužno o Ferdinandovi říci, že byl skutečným králem, pokud království bylo dobrým zaměstnáním. Mělo to královské řemeslo dosti dlouho zlaté dno, ale v poslední době to dno vypadlo. V královském oboru vyskytla se již i nezaměstnanost v značné míře. Řada královských a císařských trůnů je ohrožena. Mezi ty ohrožené trůny patří německý, rakouský a bulharský. Ferdinand se ve svém řemesle vyznal znamenitě. Byl králem, abychom tak řekli, ze staré školy. Jakkoliv Bulharsko bylo ústavní monarchií, jeho slovo platilo jako zákon. Dovedl se strojit a vystupovat, že zakryl i mocnější své kollegy na evropských trůnech. A když počal náležitou některé město, byla to pěkná podfáňaná a obyvatelstvo takových měst vyšlo na ulice do jednoho, neboť takový královský právd vyrovna se církevní párdě.

Kapely hrály, královský kočár tažen byl šesti bělouši s pětiosmi páry na hlavách a vojáci byli oblečeni v nejpěknější uniformy — všechno tu bylo, až na pár těch elefantů. To bylo nádhera a barev! Stejně jako za dob těch starých králů, kteří si na okázalosti a parádě narámne potrpěli. Ferdinand ženil se dvakrát a každá veselka stála jej půl milionu dolarů. Při obou bylo mnoho nádhera a mnoho hostů a jídla a pití tolik, že hosté do dnešního dne si vypravují, jak se při těch Ferdinandových veselkách dobře poměli. A na tu okázalost potrpěl si Ferdinand vždycky, jakkoliv mu to mnozí vytýkali a radili mu, aby od ní upustil.

Když přijel Ferdinand do bulharského kapitulu, aby byl korunován, přivezl si s sebou nádherný koronovační plášť purpurový nádherně zdobený, který nechal si zhotoviti ve Vídni na dluh. Vídeňští krejčí ovšem po jeho jmenování knížetem bulharským i na dluh pro něho rádi šili, neboť byli tu nadšeni nejenom na zaplacení, ale i jmenování dvorním dodavatelem. A mnoho vídeňských řemeslníků do dnešního dne chlubí se titulem "dvorních dodavatelů bulharského krále." Ferdinand si oblíkl tento plášť na zkoušku a nechal zavolat si svého ministra, Stambulova, aby jej šel okouknout a vyslovil své mínění.

Stambulov s kapsami plnými dokumentů a s hlavou plnou všelijakých úskoků vstoupil do paláce. Bylo to v době velkého politického neklidu v Bulharsku, kde v té době byl asi stejný počet těch lidí, kteří hned při korunovačním novému knížeti nejradyji by byli hodili pušku pod nohy na uvítání, jako těch, kteří krále vítali s tím vědomím, že je král jako král, jenom když je nějaký. Stambulov se zadával na neparáděného nastávajícího knížete a prohlásil: "Nemohu se s vámi ukázat před naším lidem v tomto vašem úboru. Rozumní lidé budou se domýšlet, že jste blázen. Jsou tu mnohem důležitější záležitosti než starosti o korunovační plášť. Ku příkladu, vaše Veličenstvo by se mělo postarat o to, aby získalo spolehlivější tělesné strážce."

Výstraha tato ale neměla žádného účinku na Ferdinanda. Připravil svým poddaným takovou podivnou, že i jeho mocnější kollegové zelenali závistí. A konečně neucínil chybu. Bulharům se to narámne líbilo. Ostatní Ferdinand, jakkoliv byl v mnohých věcech titěrný, byl zehytralým a mnohé jeho snahy přinesly prospěch Bulharsku. Byl mistrem v staré lišácké diplomacii a vypravovalo se o něm, že je nejhytřejším ze všech evropských diplomatů. Byl za dobře s Petrohradem i s Berlínem. Dovedl tancovat mezi vejeji jako málo který monarcha. Cítil lid mnoho a něho neznameno a dovedl svoje státníky přesvědčiti, že dlužno jednati tak, jak on navrhuje.

Už historika o získání bulharského trůnu je plna romantiky. Ferdinand má v sobě krev německou a francouzskou. Otec jeho byl kníže Saxo-Koburský a matka Bourbonska, dcera Ludvíka Filipa francouzského. Neměl žádného práva — zákonného ani božského — na žádný trůn v Evropě. Ale jedna eikánka předpověděla jeho matec, že stane se matkou monarchoy a poněvadž Ferdinand zděl se k povolání královskému jako stvořen, dostalo se mu výchovy pro takové povolání.

V červenci roku 1878 došlo k uprázdění místa na bulharském trůně. Kníže Alexandr vyvezen byl ze země a namířeným revolverem přinucen, aby podepsal listinu, že vzdává se trůnu. Bulharská delegace pak vypravila se na cestu po Evropě, aby sehnala jeho nástupce. Ve Vídni delegace přišla do proslulého Ronachrova kabaretu, kde si dávali dostaveníčko tehdy všichni světáci z Evropy.

Zde setkali se s majorem Laabem, Ferdinandovým přítelem, důstojníkem v pluku, v kterém Ferdinand byl tehdy poručíkem. Laabe šel hned věci na kloub a pověděl delegaci, že ví o princ, který je pro bulharský trůn jako u dělan. Slovo dalo slovo a delegace plácla si s majorem a obchod byl hotov. Vrátila se do Bulharska se zprávou, že nového panovníka našla.

V té době panovaly v Bulharsku poměry takové, jako před nedávnem v Mexiku a nyní v Rusku. Revoluce následovala revoluci, spiknutí šlo za spiknutím a politické vraždy byly na denním pořádku. Ferdinand ale ze všeho vyšel se zdravou kůží a evropské mocnosti poskytl mu uznání v roce 1896. V roce 1908 prohlásil Ferdinand úplnou neodvislost Bulharska a sám prohlásil se za cara. Ferdinand byl však nejenom carem, ale i šikovným státníkem. Právě se, že byl hlavním činitelem v utvoření ligy balkánských států, která v roce 1912 zahájila vyloučení Turka z Evropy. Po skončení války jeho spojenci obrátili se proti němu, poněvadž chtěl více kofisti, než bylo stanoveno, a po nějakou dobu to vyhlíželo, jakoby měl jej potkat osud jeho předchůdce. Ferdinand ale do-

vedl se vždy z Bulharska ukliditi, když bylo zle. A tak přečkal i tyto chvíle.

Když vypukla přítomná válka, zachoval Ferdinand na všech stranách. Když centrální mocnosti daly mu nejvyšší nabídku, přiklonil se k centrálním mocnostem. Mnohým doma nebylo to právě po chuti, ale Ferdinand vydal manifest, který byl značně dlouhý a v němž bylo řečeno, že handle jsou mandle a že Bulharsko se muselo přidati na tu stranu, která je schopna nejvíce dát. A Bulhaři věřili. Nyní ale Bulharům se zdá, že přece jenom tehdy nejednali dobře a Ferdinandovi zase hoří půda pod nohama.

Ale jako v minulosti, dovede zmizet, když se nezdá doma dosti bezpečně. A nepochybně těch zá-

sobory i tehdejších dob. Ze zákona, přijatého v roce 1633 jest viděti, že kapitálu naskytovala se výhoda v ustanovení, značím:

"Mistři tesari, řezáči, zedníci, pokladači cihel, spojovači, střechaři a jiní nemají bráti nad dva šilinky denně, najíti si sami a opatřiti byt se stravou a ne nad 14 peněz denně, je-li jim byt se stravou opatřen, pod trestem 5 šilinků jak od toho, kdo dává, tak od toho, kdo přijímá a za každý den, pokud by více bylo placeno a přijímáno. Také ostatní nižší dělníci v tomto druhu řemesla mají míti takové mzdy, jaké konstebli a dva jiní obyvatelé, jež si vyberou ustanoví."

Jak byl zákon o stanovení mzdy vymáhán, svědčí rozsudek, vynesený v roce 1634 a zní: "Bylo do-

prostředků byl nucen vstoupiti do pekařského závodu. To byla nejtežší doba jeho života. Ale seznamil se tam také se studenty a naučil se hloubati nad otázkami společenskými.

V 19 letech pokusil se následkem bídy o sebevraždu, ale na štěstí postřelil se jen lehece. Vyléčiv se, jal se obchodovati v jablkách a později dostal se do Curyeenu jako železniční hlídač. Za přetou odvodu vrátil se do Novgorodu, ale neodvedli ho a jal se tedy prodávati po ulicích kvas. Tu obnovil styky s inteligencí a stal se písařem u advokáta Lanina. Tomu je zavázán nejvíce, jak sám praví.

Touha po dobrodružstvím vyputila jej odtud. Vydal se na cestu a procestoval celou jižní Rus,

pěkně srovnané pyšni se zde tulipány všech barev v plné sláve.

První tulipány přinesl do Holandska německý přírodopysce Karel Gessmer. Roku 1559 viděl tu podivnou květinu v nějaké zahrádě v Augsburgu, kde byla vypěstována ze semena přineseného patrně z Carihradu. I slovo "tulipán" je původu tureckého, dostalo se jí ho, poněvadž podobá se turbanu, turecky "dulband". Z Německa dostal se tulipán do Holandska, kde byla půda přímo ideální pro pěstění této květiny.

Tulipán stal se modní květinou a jeho historie je nyní narámne podivná. Nejen pro pěkný květ oblibily si jej tehdejší dámy, ale podivno dost: viděly v něm nějaký nový háječný pamisek. Tak jedna dáma dala z nich dělat v lékárně eukrovinu, o nichž jedni tvrdili, že jsou háječné, a druzí, že nejsou k jídlu. Jistý antwerpský kupec udělal si z cibulí tulipánových pomoci oleje a octa salát — ehtnal no tak, že celou tu královskou večeri hodil na smetišť. Ale jiný kupec, Jiri Rye, našel tyto odpadky, vzal je a zasadil — a byl překvapen, že vyrostly mu tulipány nových a neznámých barev.

A tak počátkem 17. století nabyly tato rostlina v Holandsku takové obliby, její "kult" stal se takovým bláznivým sběratelským sportem, že v letech 1634—1637 nastala pravá bláznivá horčka tulipánová "dvaze Tulpenhandel" čili český bláznivý obchod tulipány. Z počátku byla to snaha některých kupeců, aby měli cibuli tulipánovou dosud neznámých barev, kterou chtěli ukazovati známým jako raritu. A tak se vyvinula šílená spekulace, za některé cibule nových nebo vzácných druhů placeny úžasné částky. Tak za cibuli "Semper Augustus", z níž byly prý tehdy jen dva exempláře v Holandsku, zaplaceno 13,000 holandských zlatých, jiné druhy, jako "Admiral Liefkens" nebo "Onderkoning" došly cen 3000 až 8000 zlatých. A s cibulími provozován termínový obchod jako na burse, byly počítány difference atd., zrovna jakoby to byly akcie a ne tulipány. Obrovská jmění byla vyzískána i ztracena tímto nesmyslným obchodem, který nemá hned tak rovného v dějinách lidských bláznivostí, mnoho zámožných rodin přivedlo se tím na zebrotu, až sama vláda r. 1637 musila termínový obchod tulipánův zraziti nařízením, že cibule musí býti skutečně dodány, jinak jsou koupě neplatné. Bylo po tulipánové bursě, z celého bláznivství zbylo pro Holandsko jen to dobré, že založeno zde rozsáhlé tulipánové květinářství, které je dosud pro část Holandska dobrým pramenem příjmů.

Bylo možno. Matěj Lacina jel do Chicaga a cestou po dráze se velmi nastudil. I odebral se k lékaři na poradu, prose ho za nějaké mazání. A proč pak jste si nepřesednul, pravil lékař. "Nemohl jsem tam pro právan vydržeti, mohl jste si s protějším cestujícím vyměnití místo." — "To se snadno řekne," namítal Lacina, "ale nebylo to možno. Neboť mně naproti nikdo neseděl."

Válka zlepši naše plémě. Jeden náš veliký básník napsal, že každá válka je k něčemu dobrá. Dnešní válka způsobila velké změny v naší životospřávě. Již dnes méně co do obsahu, méně co do rozmanitosti a jíme jídla mnohem prostší a záživnější, což musí míti za následek zesílení našeho lidu. Jestliže k tomu bude ještě pomáhati si Trinerovým Léčivým Hořkým Vínem, které usnadňuje zažívání a udržuje stále žaludek v čistotě, budou žaludeční potíže, jako zácpa, špatné trávení, bolesti hlavy, nervosa, nespavost, všeobecná slabost a pod., náležeti minulosti. V lékárnách, \$1.10. — Mukami reumatismu, neuralgie, bolesti v kříži a pod. netřeba se dáti trápití. Trinerov Vínem jest lék, který dá jistotu přechlou úlevu v takových případech, jakož i při polámání, otékání, namožení svalů, únavě nohou atd. V lékárnách 35 a 65 centů, poštou 45 a 75 centů. — Joseph Triner Company, 1333-1343 S. Ashland Ave., Chicago, Illinois. — Advertisement

Generál Gourard mluví ku své jízdě.

Generál Gourard, velitel spojeneckých vojsk na pravém křídle fronty při Marne, oslovuje jízdou, která pronásleduje přecházející Němce.

jezdů do Berlína a Vídně bude nyní více. V Bulharsku mu nesvědčí. A je možné, že až Bulhaři se vzbouří a budou ehtiti udělati pořádek, nenaleznou svého krále doma. Je ehtyrák a vyhne se osudu, který potkal jeho kollegu, bývalého ruského cara Mikuláše.

NIC NOVÉHO NA SVĚTĚ.

Slova tato pronesl prý Ben Akiba a pravdivost jejich se osvědčila znovu v otázce vyhýbatelí vojenské povinnosti, brojitelů proti zájmům země ve válece i vyděračů, těžících z drahoty, válek vyvolané.

Máme všechny tyto dobrodinečky, ale měli by je všude v dobách všech a zvláště v dobách, kdy země čelila závažnému nebezpečí. Jest nutno proti nim zakročovati novými zákony a není to poprvé v dějinách Ameriky. Tak na příklad nedávno pravidlo, v Americe zavedené, že schopní lidé musí buď pracovat, nebo bojovat, bylo vyhlášeno již téměř před 3 stoletími v Massachusettsu dle zákona v roce 1633.

"Žádná osoba, ať hospodyně, neb kdo jiný, nemá trávit svůj čas v nečinnosti, nebo neužitečně pod trestem, který soud uzná za přiměřený a za tím účelem jest nařizováno, aby konstebli každého místa měl bedlivou péči a všám si provinilech tohoto druhu, zvláště ale tuláků, neužitečných lajdáků a zlodějů tabáku." — Není sice uváděno, jaký trest má býti uložen, ale není pochyby, že byly tresty přísné, neboť v těch dobách bylo vynášeno mnoho trestů smrti a uřezání uší nebo nosů, zmrskání a vyhnání byly považovány za maličkosti. Měli by tedy proněmci nynější doby a jejich stoupenec se považovati za šťastné, že nejsou současníky tehdejších dob. Pouché napomenutí, nebo uvěznění, nebo konečně umístění v zajateckém táboře, kde nemusí pracovati a hodují třikrát denně na živných jídellech nebylo by po chuti zákonodárci osadních dob. Jest to viděti ze starobylých soudních zápisů, z nichž vyjímáme jeden z roku 1631.

"Nařizuje se, aby Philip Ratcliffe byl zmrskán, aby mu byly ušaty uřezány, uložena pokuta čtyřiceti liber sterlingů a vyhnán za hranice právomoci tohoto soudu pro zlomyslné a skandální řeči proti vládě, jak byly pod přísahou zjištěny."

Spory mezi kapitálem a dělnictvem také nejsou nového data a zabývaly se s nimi zákonodárné

svědčeno pod přísahou, že James Rawlens bral osmáct peněz denně a jídla a nápoje za deset dní svého svého dělníka za pleť korny v odporu s rozkazem soudu a proto má zaplatiti pět šilinků denně za každý den, kdy rozkaz byl přestupován."

Vyděračství a ziskulačnost následkem drahotních poměrů válkou způsobených by se zdály novinkou, ale ze starých zákoníků jde na jevo, že kvetlo i v osadních dobách Massachusettsu, jak o tom svědčí zákon přijatý tehdy sněmem v roce 1634, jenž má ustanovení: "Nařizuje se, že žádná osoba, mající obyčejnou jídelnu, nemá počítati přes 6 peněz za jídlo pro jednu osobu a ne více než penny za sklenici piva, ale mimo jídlo pod trestem desíti šilinků za každý přestupek, ať při pokrmech, nebo při pivě." — Jak byli trestáni zdražovači, svědčí soudní nálezy, jímž byl Joshua Huyes pokutován pěti šilinky za nože a čtyřmi šilinky za kosy, které prodával se ziskem čtyř peněz na šilinku.

Dějiny se opakují.

ROMANTICKÁ KARIERA RUSKÉHO SPISOVATELE.

Ve zprávách z nešťastné země ruské často eťeme o spisovateli Maximu Gorkém, který před nedávnem byl zatčen před bolševickými autoritami, poněvadž stál v táboře protivném. Není spisovatele světového jména, jehož životní osudy byly by tak romantické jako tohoto obdivuhodného Rusa, který ze spodin života vyřinul se na duševního velikána ruského národa a jednu z nejzajímavějších literárních postav našeho věku.

Gorkij narodil se dne 11. března 1869 v Nižním Novgorodě. Počázel z měšťanské rodiny, dosti zámožné, ale v sedmém roce svého věku osiřel. Bohatý jeho děd přišel v touz dobu na mizinu a chlapec nastala doba utrpení a strádání, která v jeho duši zůstavila hlubokost a byla příčinou, že si později zvolil symbolické literární jméno.

Nejprve byl dán do závodu obuvnického, odkud přešel a stal se kuchtíkem na volzském parníku, kdež našel prvního učitele v osobě prvního kuchaře, jenž jej nutil domluvami a bitím, aby naučil se číst. Četba v té době nezůstala bez vlivu na jeho pozdější literární tvorbu. V 15 letech přišel do Kazaně, veden jsa touhou po vzdělání, ale z nedostatku penězitéh

živě se, jak se dalo. Na těchto potulkách setkal se s A. F. Kaljužným, mužem stojícím mimo společnosť. Ten rozpoznal u něho spisovatelské nadání a měl na něho rozhodný vliv. Gorkij zahájil literární dráhu r. 1892. v Tiflise, kde byl zaměstnán jako železniční dělník. Jeho povídka Makar Čudra dobyla mu úspěchu, načež vrátil se opět do Nižního Novgorodu.

Popularita a slávy dobyly si však teprve po roce 1897, kdy vyšly dva svazky jeho sebraných povídek, kterých prodalo se v krátké době na 100,000 výtisků.

Od roku 1900 Gorkij věnoval se skoro výhradně tvorbě dramatické a jeho "Měšťáci" a "Na dně" hráli se s nevdědním úspěchem na všech světových jevištích. Později jeho práce nebyly tak oblibeny.

Roku 1905 upoutal na sebe všeobecnou pozornost, když byl zavřen pro účast v revolučním hnutí, ale propuštěn na svobodu, následkem patrně tlaku veřejného mínění evropského.

Po 17. říjnu založil v Petrohradě socialistický časopis Novaja Žizn, kde psal proai "zhaběnému a farisejskému měšťáctvu", mezi které dostal se i hrabě Tolstoj. To vše vyvolalo protesty proti němu a on roku 1906, odebral se za hranice a navštívil různé země evropské.

V Americe byl přijat s otevřenou náručí, ale když se zjistilo, že žena, která s ním cestovala, není jeho zákonitou manželkou a tisk se naň obířil, Gorkij opustil Spojené Státy.

Od bolševiků, kteří prohlašují se za nejlepší socialisty, rovněž velkého vřdku nezažil a dle zpráv dřívějších trpěl hlad a z něho byl střežen žaludeční chorobou, které konečně podlehl.

Z DĚJIN TULIPÁNU.

V dějinách lidských podivností je jednou z nejpodivnějších osud této nevonné, ale barevné, velmi pěkné květiny, která se stala jaksi symbolem přihlouplého pantálovství. Nyní není to květina zrovna "vážená", vždyť nerovná se exotické krásou orchidejům, ba nemáže ani konkurovati s některými překrásnými druhy klatovských karafiátů. Ale má jistě nejpodivnější dějiny, dosud je v Holandsku pěstěnou květinou v takové míře, že z jara podobá se krajina nede Lerdenem. Alkmaarem a hlavně okolí Haarlemu obrovskému pestrému kobereci nejnádhernějších barev. V řadách